

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
Університет державної фіскальної служби України

ФІЛІПОВА НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК [336.143:330.341.1]614.2(477)(043.3)

**СТРАТЕГІЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Ірпінь – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

**Науковий
консультант**

доктор економічних наук, професор
Ткаленко Наталія Валеріївна,
Національний університет «Чернігівська політехніка»?
директор ННІ менеджменту, харчових технологій та
торгівлі.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, доцент
Борщ Вікторія Ігорівна;
Одеський національний медичний університет,
проректор з перспективного розвитку;

доктор економічних наук, професор
Васильєва Тетяна Анатоліївна;
Сумський державний університет,
директор навчально-наукового інституту бізнесу,
економіки та менеджменту;

доктор економічних наук, професор
Морозова Людмила Сергіївна,
Київський національний торговельно-економічний
університет, професор кафедри фінансів.

Захист відбудеться «23» грудня 2021 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.01 в університеті державної фіскальної служби України за адресою: 08205, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Садова, 53.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Університету державної фіскальної служби України за адресою: 0805, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Університетська, 31.

Автореферат розісланий «22» листопада 2021 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор**

С. В. Онишко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Досягнення високої якості та тривалості життя неможливе без сфери охорони здоров'я. Забезпечення належними фінансовими ресурсами сфери охорони здоров'я задля надання громадянам доступних та якісних медичних послуг є стратегічним завданням держави, оскільки стан здоров'я населення впливає на рівень економічного розвитку будь-якої країни. Не дивлячись на реформу, яка відбувається в сфері охорони здоров'я, сьогодні в Україні економічна ефективність функціонування бюджетних установ сфери охорони здоров'я незадовільна.

За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я видатки на охорону здоров'я мають складати не менш 6 % ВВП, в той час як в Україні цей показник сягає лише 3 % при низькому значенні ВВП. Недостатність фінансових коштів створює обмеження доступності якісних медичних послуг населенню, що негативно впливає на соціально-економічний розвиток країни, підґрунтям якого є фізичний, психічний стан здоров'я громадян.

Зростаючий попит населення на високоякісну та доступну медичну допомогу підвищує відповідальність при прийнятті стратегічних рішень. Це, в свою чергу, обумовлює актуальність пошуку інноваційних підходів до організації фінансування сфери охорони здоров'я, які сприятимуть якісним змінам при наданні медичних послуг.

Різні аспекти зазначеної проблематики знайшли своє відображення в низці праць вітчизняних і зарубіжних дослідників. Дослідження теоретико-методологічних засад організації фінансового забезпечення охорони здоров'я перебувають в центрі уваги відомих вчених. Серед зарубіжних науковців це: Е. Аткинсон, Дж. Б'юкенен, А. Малагардіс, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, Т. Шульц. Серед вітчизняних учених це: В. Борщ, О. Василик, Т. Васильєва, І. Вахович, В. Войцехівський, Ю. Вороненко, Г. Возняк, З. Гладун, А. Голяченко, Д. Карамишев, Н. Карпишин, О. Кириленко, В. Лехан, А. Мокрицька, Л. Морозова, І. Музика, Ю. Пасічник, Я. Радиш, В. Руденя, В. Рудий, І. Сторонянська, В. Шевченко та інші.

Проблемам і перспективам активізації та організації обов'язкового державного медичного страхування присвячені наукові дослідження: І. Віннічук, І. Ткачук, Е. Лібанової, І. Міщук, А. Недолужко, Я. Новосад, С. Осадця, В. Парій, Д. Полозенко, О. Пономарьової, Н. Приказюк, В. Райхера, В. Базилевича, Н. Внукової, О. Губар, В. Рудня, Р. Шаранова, П. Штигайло, І. Януль та інші.

Наукові розвідки зазначених дослідників сформували теоретико-методологічний базис досліджуваної проблеми й визначили наукові погляди автора. Однак, незважаючи на різноплановість наукових результатів у межах означеної проблематики, ряд питань залишаються малодослідженими. Так, потребують подальших досліджень такі питання як встановлення внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків між структурними компонентами стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я як цілісного комплексу з урахуванням відповідних властивостей, що дозволить

визначити ступінь її ефективності. Потребує подальшого удосконалення методичний інструментарій оцінювання ефективності стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Вимагають наукового обґрунтування теоретичні засади формування сучасної кластерної моделі організації та фінансового забезпечення надання медичних послуг як головного результату діяльності сфери охорони здоров'я. Окреслені проблеми зумовили вибір теми дисертації визначили її об'єкт, предмет, мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з планами науково-дослідних робіт: Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами: «Інноваційний розвиток національної економіки на рівні проєктно-орієнтованих підприємств» (номер державної реєстрації 0118U006805), у межах якої автором запропоновано системну модель розробки та прийняття стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я України; «Публічне управління та децентралізація влади» (номер державної реєстрації 0120U101815), де автором обґрунтовано необхідність імплементації в Україні світового досвіду в частині реформування фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я шляхом запровадження змішаної моделі фінансування та врахування світових детермінантів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних засад та прикладних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити понятійний апарат функціонування та фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я;
- проаналізувати потенціал кластерного підходу в системі охорони здоров'я та організації її фінансового забезпечення;
- систематизувати інституціональні фактори та визначити їх вплив на рівень фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я;
- надати загальну структурно-функціональну оцінку стану сфери охорони здоров'я;
- охарактеризувати стан фінансування розвитку сфери охорони здоров'я України;
- оцінити результативність впровадження в Україні медичної реформи на сучасному етапі;
- з'ясувати особливості функціонування світових моделей фінансування сфери охорони здоров'я;
- розкрити напрями адаптації в Україні європейського досвіду фінансування охорони здоров'я;
- визначити особливості та розкрити перспективи імплементації в Україні страхової медицини;
- проаналізувати наукові підходи до стратегічного управління фінансовим забезпеченням розвитку сфери охорони здоров'я;

- розробити алгоритм формування стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я;
- дослідити та систематизувати методичні засади оцінки ефективності фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я;
- сформувати концептуальний базис реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я;
- визначити організаційно-інституційні засади реалізації стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я України;
- обґрунтувати інструментарій оцінки ефективності реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я.

Об'єктом дослідження є процеси фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади, науково-методичні підходи та практичний інструментарій формування та реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я.

Методи дослідження. У дисертації застосовано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів і підходів, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження. Системний, структурний методи та метод аналізу використано при розкритті сутності фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. За допомогою порівняльного та факторного методів досліджено динаміку інституційних змін фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Метод наукового узагальнення, логічного та історичного аналізу застосовано в процесі розкриття теоретико-практичної основи формування стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Методи економіко-математичного моделювання використано при розробці підходів до формалізації процесів фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти що регулюють фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я та її інноваційного розвитку, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства економіки України, Державної фіскальної служби України, Національного банку України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Рахункової палати України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів з проблематики дослідження, власні розрахунки та спостереження.

Наукова новизна одержаних результатів:

уперше:

- розроблено методологічний базис стратегічного розвитку фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я, в основі якого його детермінування, по-перше, загальнодержавною стратегією збереження та розвитку людського

ресурсу (як системи державних і громадських соціально-економічних і медичних заходів) та, по-друге, стратегією управління й організації фінансового забезпечення (що поряд із фундаментальними ознаками фінансів враховує також особливості фінансів охорони здоров'я, їх специфіку як окремої ланки фінансової сфери держави). Перелічені детермінанти, забезпечуючи взаємну узгодженість: 1) соціально-економічного розвитку країни і сфери охорони здоров'я; 2) фінансів держави і фінансів охорони здоров'я, дозволяють реалізувати потенціал сфери охорони здоров'я як специфічної системи, зорієнтованої на ключові пріоритети всезагального суспільного вибору, що поєднує суспільні блага з індивідуальними, соціальну справедливість та економічну ефективність;

– розроблено алгоритм формування та реалізації стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я України, що передбачає виокремлення науково обґрунтованих, взаємопов'язаних етапів та процедур (розробка системи цілей фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я; комплексний аналіз фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я; побудова моделі проблемних ситуацій; обґрунтування стратегічних альтернатив; корегування базової версії; план заходів щодо реалізації стратегії), ґрунтується на поточному стані фінансового забезпечення зазначеної сфери та є основою для розробки організаційно-економічних механізмів. Це надає можливість ефективного впливу на фінансове забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, визначення напрямів модернізації її матеріально-технічної бази та задоволення платоспроможного попиту населення на послуги сфери охорони здоров'я;

– реалізовано науковий підхід до визначення результативності стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, який ґрунтується на засадах імітаційного моделювання та передбачає взаємодію систем державного регулювання та саморегулювання за принципом зміни їх співвідношення при виявленні незавершеності їх впливу на кінцеві результати, що дозволяє здійснювати корегування кількісних та якісних параметрів функціонування сфери охорони здоров'я як результат реакції на зміни потреб суспільства, появу додаткових ризиків і можливостей, завдяки чому створюються можливості підвищення результативності фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я;

– обґрунтовано необхідність використання кластерної моделі організації надання медичних послуг як головного результату діяльності сфери охорони здоров'я, в якості механізму та інструменту формування і реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я в єдності її окремих елементів та суб'єктів для досягнення спільної мети. Запропоновано використання довгострокових договірних відносин безпосередньо між замовником й постачальниками медичних послуг, що сприятиме підвищенню фінансової підтримки закладів сфери охорони здоров'я, забезпеченню рівного та справедливого доступу всіх громадян до медичних

послуг більш високої якості й ефективності, а в підсумку прискорить та дозволить з меншими затратами реалізувати стратегію фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я;

удосконалено:

– класифікацію видів медичних послуг, що, на відміну від інших, побудована за ознаками таких послуг із урахуванням їх економічного змісту, а саме: джерела фінансування (платні, безоплатні, на умовах співоплати), спосіб виробництва (приватні, державні, змішані), методи розподілу (ринкові, не ринкові), місце в системі суспільних благ (наближені до чистих суспільних благ та ті, що є приватним благом). Запропонована класифікація дозволяє розмежувати послуги, які необхідно фінансувати за рахунок державних коштів та послуги на фінансування яких доцільно залучати кошти з інших джерел, що сприятиме загальній ефективності функціонування сфери охорони здоров'я;

– науково-методичний підхід до оцінки рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на критеріях ефективності економічної, соціальної, медичної складових задля максимізації ефекту від реалізації стратегічних заходів фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я. Цим розкриваються не лише певні прикмети розвитку даної сфери, але й детермінанти її можливостей виступати потужним джерелом соціально-економічного розвитку загалом;

– науково-методичні підходи до формування релевантної інформаційної бази для прийняття рішень щодо оптимізації фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я в частині виявлення достатності закладів охорони здоров'я для надання медичних послуг в умовах демографічних змін. На відміну від існуючих, запропоновані підходи передбачають здійснення наступної послідовності аналізу, а саме визначення: 1) значущості показників демографічної статистики та кількісних показників діяльності закладів охорони здоров'я (підготовчий етап); 2) параметричного зв'язку між показниками демографічної статистики та кількісними показниками діяльності закладів охорони здоров'я; 3) оптимальних значень показників діяльності закладів охорони здоров'я для забезпечення потреб населення у медичних послугах. Їх використання дозволяє враховувати тісноту й тривалість причинно-наслідкових зв'язків та обґрунтувати оптимальну кількість закладів охорони здоров'я та відповідно їх фінансового забезпечення для задоволення потреб населення у медичних послугах;

дістали подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми в частині уточнення трактування змісту понять: «сфера охорони здоров'я», «фінансові ресурси охорони здоров'я» та «фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я». На відміну від існуючих, запропоновані трактування акцентують увагу на: 1) природі медичних послуг як специфічного товару сфери охорони здоров'я; 2) фінансах охорони здоров'я як особливій сфері фінансових відносин і складової

фінансової системи держави. Акцент на вказаних фундаментальних ознаках важливий для розкриття об'єктивного змісту зазначених понять і суттєво впливає на виявлення закономірностей організації фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я засобами теоретичного обґрунтування;

– теоретичне обґрунтування необхідності стратегічної трансформації фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я на основі поглибленого осмислення причин підвищеної нестабільності цієї сфери та її негативного впливу на поступальні процеси в економічній системі з метою реалізації фундаментальної ролі охорони здоров'я у відновленні економічного і соціального потенціалу суспільства. У розвиток існуючих обґрунтувань запропоновані положення передбачають посилення фінансового виміру взаємодії між економікою та сферою охорони здоров'я на тлі пом'якшення асиметричних вразливостей у межах окремих складових зазначеної сфери та ґрунтуються на впорядкованій сукупності принципів, підходів, методів, інструментів і процедур їх реалізації з урахуванням ресурсної та інноваційної складових, а також на алгоритмі взаємодії підсистем організації фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я. Зазначеним створюються можливості конкретизації напрямів розробки стратегії та її реалізації у сучасних умовах;

– обґрунтування необхідності імплементації в Україні світового досвіду в частині реформування фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я шляхом запровадження змішаної моделі фінансування та врахування світових детермінантів (конвергенція змісту та закономірностей функціонування із загальним спрямуванням на диверсифікацію джерел фінансування; уніфікація та інноваційність технологічних процесів; упровадження ринкових інструментів, таких як конкуренція, фінансова дисципліна, ринкові ціни і свобода вибору для споживачів), що надасть можливість забезпечити рівний доступ населення до медичних послуг вищої якості під впливом зміцнення засад інвестиційно-інноваційного розвитку ринкової економіки;

– концептуальні засади інноватизації процесів фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я України шляхом запровадження обов'язкового та активізації добровільного медичного страхування на основі укладання договорів між страховими компаніями, закладами охорони здоров'я та аптеками із використанням: 1) унікального ідентифікатора (ключа-ідентифікатора для поєднання складових ланцюга «Страхова компанія – страховий агент – пацієнт – договір»); 2) структури коду (код страхової компанії, код страхового агента, код договору, код пацієнта в електронній системі охорони здоров'я), що дозволить страховій компанії «підв'язувати» у межах страхового договору додаткові персональні дані, не порушуючи конфіденційності медичної інформації;

– науково-практичні рекомендації щодо забезпечення реалізації основних напрямів стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, які передбачають: 1) формування на місцевому рівні кластерів, які поєднують надавачів медичних послуг, страхові компанії, органи державної та місцевої влади, науково-дослідні інститути та лабораторії, постачальників

(виробників) матеріально-технічних засобів та інших учасників; 2) фінансування закладів охорони здоров'я, що, на відміну від існуючого порядку, базується на використанні фінансового нормативу видатків державного бюджету на інноваційний розвиток, розрахованого на основі запропонованого підходу, і який враховуватиме кількість пацієнтів, закріплених за закладом охорони здоров'я. Запропоновані рекомендації дозволяють підвищити рівень обґрунтованості процесу планування розвитку закладів охорони здоров'я на інноваційній основі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій для фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я.

Основні результати дисертаційної роботи знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками, зокрема:

Комітет Верховної ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (довідка № 110Д9/10-2021/321882 від 19.10.2021 р.) при розгляді сукупності проєктів Законів, серед яких: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у сфері державного регулювання оплати праці в публічному секторі» (реєстрація за № 2795 від 22.01.09.2020), «Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (реєстрація за № 2023 від 03.09.2019), «Про внесення змін до статті 95 Кодексу законів про працю України щодо підвищення розміру мінімальної заробітної плати» (реєстрація за № 312а від 26.08.2020) та інших.

Державне підприємство «Електронне здоров'я» (довідка № 523 від 07.12.2020 р.) при розробці плану співпраці з фінансовими агентами на умовах партнерства.

Комунальне некомерційне підприємство «Пологовий будинок» Чернігівської міської ради (довідка № 12/23 від 18.12.2020 р.) щодо напрямів реформування функціонування сфери охорони здоров'я, які включають пріоритетні завдання оптимізації структури закладів охорони здоров'я на місцевому рівні та удосконалення системи фінансового, кадрового, організаційного забезпечення й функціональних елементів управління;

Громадська організація «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій» (довідка № 2 від 28.12.2020 р.) прийнято до уваги науково-методичний підхід оцінки рівня фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я з метою оцінки соціальної ефективності.

Теоретичні результати дисертації використані НУ «Чернігівська політехніка» у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Проблеми економіки і управління сучасними організаційними структурами», «Системний підхід у публічному управлінні» (довідка № 202/08-1238 від 27.08.2021 р.) та у науково-дослідній роботі НУ «Чернігівська політехніка» (довідка № 202/08-1194 від 10.08.2021 р.)

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки й пропозиції, що виносяться на захист, сформульовані автором самостійно. Особистий внесок

автора у працях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися на 14 науково-практичних конференціях та круглих столах, серед яких: Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні технології бізнесу, природокористування і туризму» (м. Чернігів, 2020 р.); Регіональна наукова конференція «Європейський вимір публічного управління» (м. Чернігів, 2020 р.); Регіональна наукова конференція «Європейський вимір публічного управління» (м. Чернігів, 2019 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Наука и образование без границ» (м. Перемишль, 2019); Міжнародна науково-практична конференція «Юність науки – 2019: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 2019 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна парадигма публічного управління» (м. Львів, 2019 р.); Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України» (м. Вінниця 2018 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Юність науки – 2017: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 2017 р.); (Міжнародна науково-практичної конференція «Особистість, суспільство, політика» (м. Люблін, 2016 р.); Міжнародна науково-практичної конференція «Особистість, суспільство, політика» (м. Люблін, 2015 р.); Міжнародна науково-практичної конференція «Євроінтеграційні процеси в Україні» (м. Київ, 2015 р.); Międzynarodowa naukowí-praktyczna konferencja «Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2015» (м. Перемишль, 2015 р.); Круглий стіл «Стратегічні пріоритети розвитку промислового сектору» (м. Чернігів, 2015 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні» (м. Полтава, 2015 р.).

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 56 наукових праць загальним обсягом 40,13 друк. арк. (особисто автору належить 31,75 друк. арк.), з них: 1 одноосібна монографія обсягом 17,2 друк. арк.; 1 монографія під загальною редакцією автора (особисто автору належить 0,3 друк. арк.); 5 розділів у колективних монографіях (особисто автору належить 1,86 друк. арк.); 21 стаття у наукових фахових виданнях України (особисто автору належить 9,47 друк. арк.), з яких 13 статей у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних (особисто автору належить 6,41 друк. арк.); 3 статті – у наукових періодичних виданнях інших держав (особисто автору належить 0,65 друк. арк.); 25 публікацій в інших виданнях (особисто автору належить 3,49 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 506 сторінок, основний текст викладено на 362 сторінках. Робота містить 29 таблиць (з них 4 займають 4 повні сторінки) та 66 рисунків (з них 6 займають 6 повних сторінок), 3 додатки, розміщені на 60

сторінках. Список використаних джерел включає 355 найменувань займає 74 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено зв'язок роботи з науковими темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення, публікації та апробацію результатів.

У розділі 1 **«Теоретико-методологічні засади розвитку сфери охорони здоров'я та її фінансового забезпечення»** досліджено науково-теоретичне підґрунтя пізнання змісту сфери охорони здоров'я; визначено складові фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я; розкрито роль кластерного підходу в системі охорони здоров'я та організації її фінансового забезпечення; ідентифіковано та систематизовано інституціональні фактори фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я в сучасних умовах.

У дисертації показано чисельність та багатозначність підходів до розгляду поняття «сфера охорони здоров'я», що створює певні проблеми її ідентифікації для цілей управління та фінансового забезпечення. Для їх розв'язання було здійснено ряд уточнень цього та інших вихідних для даної проблематики понять. Обґрунтовано визначення поняття сфери охорони здоров'я, яка є виробником специфічного товару – медичних послуг. Медичні послуги вимагають особливого підходу до організації фінансів сфери охорони здоров'я та управління ними. Особливістю фінансів охорони здоров'я у фінансові системі держави є бінарна сутність послуг охорони здоров'я, яка визначає їх як суспільне благо та товар. У роботі фінанси сфери охорони здоров'я досліджено як специфічну ланку фінансової сфери держави, що характеризується сукупністю відносин із формування, розподілу та використання грошових фондів для надання послуг з охорони здоров'я з метою забезпечення життєдіяльності, відтворення та розвитку населення.

Базуючись на аналізі теоретико-методологічних досліджень та засадах комплексного підходу в організації фінансування сфери охорони здоров'я, запропоновано визначення дефініції «фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я», що ґрунтується на сутності економічної категорії «фінансове забезпечення».

Визначено, що на обсяг бюджетного фінансування сфери охорони здоров'я в Україні впливають низький рівень ВВП на душу населення, відсутність інвестиційно-інноваційної складової видатків бюджетних коштів, обмеженість додаткових джерел фінансування. Законодавчо визначено можливість диверсифікації джерел фінансування за рахунок державно-приватного партнерства, співоплати, надання платних медичних послуг, проте деякі з них досі не активізовані. Крім того, негативний вплив дефіциту фінансування сфери охорони здоров'я підсилюється недостатньою ефективністю використання

наявних у галузі коштів і досі існуючою диспропорцією в розподілі фінансів між первинною та спеціалізованою медичною допомогою.

Встановлено, що сьогодні існує безліч прикладів моделей фінансування охорони здоров'я – від державної до приватної, однак жодна з них не є досконалою, оскільки в кожній закладені численні компроміси між ефективністю та справедливістю. Справедливість можна забезпечити шляхом страхування ризиків у рамках різноманітних систем передоплати, а ефективність – за рахунок прямої сплати за надані медичні послуги.

Важливим є системний підхід до фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я та його державного регулювання, що передбачає ідентифікацію самого поняття фінансові ресурси у сфері охорони здоров'я, визначення структури ресурсів для надання медичних послуг, ідентифікацію джерел фінансових ресурсів за інституціональними одиницями та аналіз моделей фінансування охорони здоров'я за ключовими інституціями. Основною метою системного підходу є створення необхідних умов для стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я, враховуючи пріоритетні соціально-економічні інтереси населення та необхідність адаптації до мінливих сукупних факторів та управління ризиками в умовах інноваційного розвитку.

Можливість застосування кластерної теорії в сфері охорони здоров'я щодо організації надання медичних послуг дозволить об'єднати ресурси держави (об'єкти інфраструктури, фінансові гарантії) і бізнесу (інвестиції, навички управління, інноваційні рішення) для надання медичних послуг високої якості.

Аргументовано, що для об'єктивності теоретичного обґрунтування обсягів фінансового забезпечення розвитку охорони здоров'я важливо враховувати особливості зовнішніх і внутрішніх економічних відносин, а також інституційні фактори та принципи організації сфери охорони здоров'я, які зумовлюють актуальність використання системного підходу при визначенні фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я. У цьому контексті в роботі систематизовано способи фінансування сфери охорони здоров'я (бюджетне фінансування, обов'язкове страхування, добровільне страхування, кредитування, інвестування, фінансування міжнародними донорськими організаціями). Прийнятне поєднання різних джерел фінансування залежить від конкретних умов кожної країни, включаючи соціальні цінності, економічні та історичні передумови, а також внутрішню політику держави. Водночас ефективність джерела фінансування в кожному випадку буде залежати від місцевих особливостей, а також від того, що саме притаманне певній країні у своїх реальних умовах. На фінансове забезпечення має вплив організаційна структура сфери охорони здоров'я, яка враховує адміністративну вертикаль управління (обласні державні адміністрації, міністерства та відомства, які мають в підпорядкуванні заклади охорони здоров'я, Комітет ВРУ з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування, Кабінет Міністрів України, офіс Президента), об'єднує інституції управління фінансами у сфері охорони здоров'я (Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство фінансів України,

Національна служба здоров'я України, департаменти охорони здоров'я, об'єднані територіальні громади та районні адміністрації) та умови безоплатного обслуговування за рівнями медичної допомоги (первинна, спеціалізована, високоспеціалізована), отримання лікарських засобів. Основними інституціональними факторами фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я є нормативно-правове забезпечення, автономність постачальників медичних послуг, зміна характеру фінансових відносин між надавачами медичних послуг та розпорядником бюджетних коштів, контрактна модель обслуговування населення.

У розділі 2 «Оцінка стану розвитку та тенденції фінансування сфери охорони здоров'я в Україні» здійснено загальну структурно-функціональну оцінку стану сфери охорони здоров'я; проведено оцінювання динаміки фінансування сфери охорони здоров'я та її впливу на розвиток цієї сфери; оцінено результативність впровадження медичної реформи в Україні.

Визначено, що поточний стан фінансування сфери охорони здоров'я характеризується дуже низькими показниками витрат за різними фінансуючими організаціями. Формування можливості фінансування державних і комунальних закладів охорони здоров'я обмежується можливостями бюджету. Формування бюджету відбувається з урахуванням пріоритетних видатків та їх обґрунтування, пошуку достатніх джерел фінансування з дотриманням норм бюджетного права. Динаміка видатків на підтримку охорони здоров'я в Україні демонструє негативну тенденцію (рис. 1).

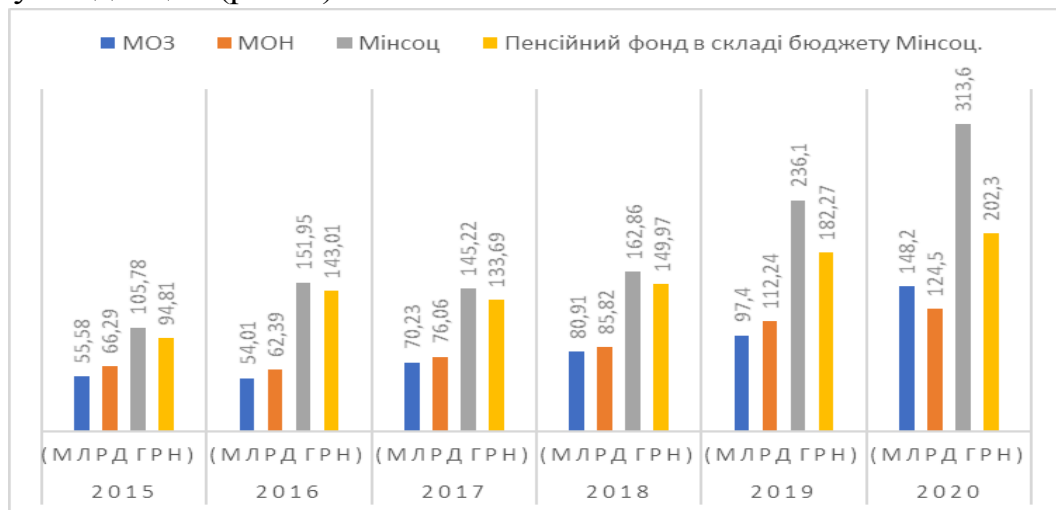

Рис. 1. Динаміка видатків на сферу охорони здоров'я (у порівняльному аспекті).

Джерело: побудовано автором

Підтверджено, що основним джерелом фінансування оновленої реформою системи охорони здоров'я є кошти Державного бюджету України, отримані із загальнодержавних податків (рис. 2). Виплати для лікування окремої людини не прив'язані до розміру її індивідуальних внесків. Головним замовником медичних послуг державного гарантованого пакета медичної допомоги на початковому та середньостроковому етапі реформи є Національна служба здоров'я України, яка розробляє проекти специфікації та умов закупівлі медичних послуг за

програмою медичних гарантій та вносить пропозиції щодо тарифів і коригувальних коефіцієнтів.

У ході аналізу встановлено позитивні тенденції реформування сфери охорони здоров'я та одночасно ідентифіковано недоліки: недостатня увага до спеціалізованої та екстреної медичної допомоги, недостатнє фінансування електронної системи охорони здоров'я, відсутність повного покриття закладів охорони здоров'я країни медичними інформаційними системами.

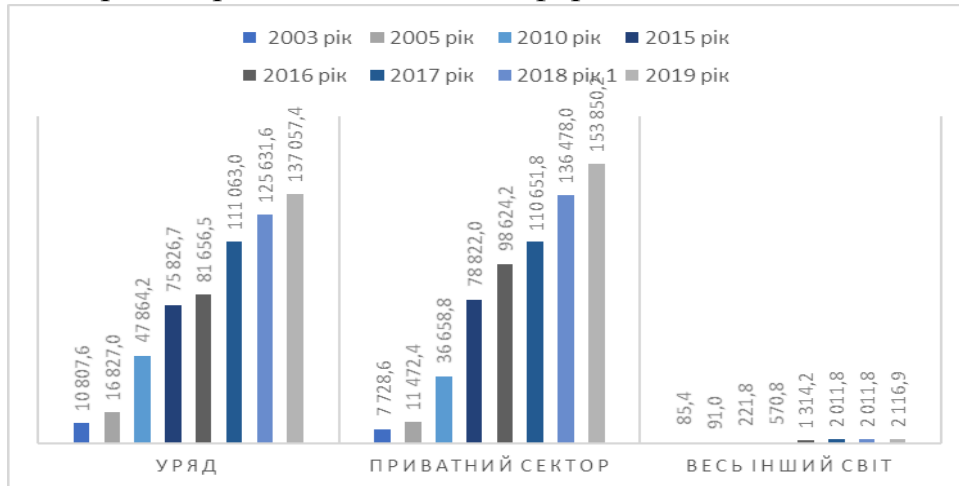

Рис. 2. Загальні витрати на охорону здоров'я в Україні за фінансуючими організаціями, млн грн.

Джерело: побудовано автором

Для усунення названих недоліків важливо переглянути систему фінансування системи охорони здоров'я, зокрема, удосконалити тарифну сітку на надання та оплату послуг згідно з реальними витратами (розробка моделі фінансування із залученням страхових компаній), здійснювати постійне інформування та роз'яснення кроків реформи медичним працівникам.

На основі запропонованого науково-методичного підходу встановлено певні функціональні залежності між чисельністю установ сфери послуг з охорони здоров'я, загальними обсягами послуг, що ними надаються та демографічними змінами населення України (рис. 3).

Запропонований методичний підхід до визначення стану розвитку закладів охорони здоров'я для забезпечення потреб населення дозволить встановити та оцінити зв'язок між попитом на медичні послуги та рівнем забезпеченості закладів охорони здоров'я. Обґрунтування цього взаємозв'язку дозволить аргументувати достатність та підвищити гнучкість управління фінансовими потоками, відповідність кількості надавачів медичних послуг і наявних лікарів потребам населення з урахуванням демографічних показників.

Аналіз динаміки фінансування сфери охорони здоров'я засвідчив його слабкий зв'язок з інноваційним розвитком сфери охорони здоров'я. Оскільки основна частка профінансованих коштів витрачена на підвищення заробітної плати медичним працівникам та обсягів фінансування первинної ланки медичної допомоги, а також інституційно-організаційних перетворень у межах програми медичних гарантій. Частка фінансування програми медичних гарантій становила

Джерело: Запропоновано автором

Наведені процеси свідчать про вузькі місця реформи системи охорони здоров'я в Україні.

У розділі 3 «Світовий досвід фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я та перспективи його адаптації в Україні» висвітлено стратегічні вектори функціонування світових моделей фінансування сфери охорони здоров'я, обґрунтовано напрями адаптації в Україні Європейського досвіду фінансування охорони здоров'я; представлено перспективи імплементації в Україні страхової медицини.

За результатами аналізу світового досвіду виділено основні критерії, за якими різняться моделі охорони здоров'я: роль держави; джерела фінансування; контроль за якістю надання медичних послуг; доступність для населення; взаємовідносини держави та приватних учасників системи; механізми стимулювання працівників сфери охорони здоров'я; форми власності надавачів медичних послуг.

Розкрито, що кожна з розглянутих країн має як переваги, так і недоліки. Британська система є якісною та ефективною, проте експерти зазначають, що стандарти оплати послуг не покривають всіх витрат. Італійська система функціонування охорони здоров'я поступається іншим країнам; населення незадоволене якістю послуг, також існує проблема в розподілі коштів по регіонах. До основних недоліків фінансування охорони здоров'я у Франції відносять постійне підвищення витрат, що може призвести до введення обмежень у сфері надання медичних послуг. Іспанська система охорони здоров'я є успішною і може бути прикладом, проте через зростання чисельності пенсіонерів і безробітних зменшуються надходження до бюджету. Відрахування до фонду охорони здоров'я у Польщі дало позитивний досвід і сприяло забезпеченню доступу до медичних послуг населення. Україна впроваджує медичну реформу за прикладом британської моделі: створена Національна служба охорони здоров'я, головне джерело фінансування – загальні податки; реалізується добровільне медичне страхування при бажанні отримувати додаткові послуги; підвищується конкуренція за пацієнтами.

Встановлено, що при впровадженні медичного страхування сьогодні для України важливим є запозичення позитивного світового досвіду з врахуванням

Результат: *Встановлення достатності закладів охорони здоров'я для забезпечення потреб населення у медичних послугах*

помилки, через які пройшли ці країни, але з урахуванням вітчизняних історичних, демографічних, економічних та інших особливостей. Зазначимо, що постійна необхідність в зростанні витрат на охорону здоров'я у багатьох країнах обумовлена такими факторами як розширення доступу населення до якісного лікування, розробка нових лікарських засобів, поява нових методів лікування, обладнання тощо. На жаль, для України впровадження цих технологічних інновацій є ускладненим, через обсяги фінансування системи охорони здоров'я, що становлять лише 3 % ВВП.

Суттєвою особливістю медичного страхування є його соціальна спрямованість, що обумовлює зростання попиту на цей вид страхування серед населення України. При запровадженні медичного страхування першочерговим є забезпечення, конституційних прав громадянам України, а саме права на безоплатне надання медичної допомоги, а також подолання постійного недофінансування сфери охорони здоров'я.

Обґрунтовано, що запровадження в Україні системи обов'язкового медичного страхування сприятиме доступності якісної медичної допомоги, що забезпечить зміцнення здоров'я та продовження тривалості життя населення України, створить передумови покращання інвестиційного клімату в сфері охорони здоров'я, розвитку конкуренції серед надавачів медичних послуг, активізації діяльності страхових компаній, підвищення якісного рівня медичного обслуговування. Однак, реалізація поставленої мети потребує узгодження та удосконалення нормативно-правової бази, а також затвердження протоколів надання медичної допомоги.

У розділі 4 **«Концептуальні імперативи формування стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я»** представлено теоретико-методологічні підходи до стратегічного управління та організації фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я; розроблено алгоритм формування стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я; запропоновано методичний підхід до комплексної оцінки ефективності фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я.

Важливою передумовою розробки стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я є формування концептуального підходу до управління фінансами сфери охорони здоров'я як свідомої діяльності суб'єктів управління щодо визначення, формування та диверсифікації каналів, методів, форм фінансування заходів у сфері охорони здоров'я з метою досягнення бажаних результатів; як сукупність заходів визначеного вектора та оперативної управлінської реакції на відхилення фактичної траєкторії розвитку від бажаної. Управління фінансовим забезпеченням розвитку сфери охорони здоров'я реалізується на рівнях держави та регіону, а також на місцевому рівні.

Виявлено, що для посилення управління фінансовим забезпеченням сфери охорони здоров'я та для прийняття виважених і науково-обґрунтованих управлінських рішень необхідним є відповідний інформаційно-аналітичний, програмно-технічний, організаційний, кадровий, нормативно-технічний

інструментарій. Використання інформаційно-організаційного інструментарію дозволяє налагодити зворотній зв'язок з населенням, громадськими організаціями та іншими стейкхолдерами з метою визначення потреби в медичних послугах і підвищенні їх якості; автоматизувати організацію надання медичних послуг; систематизувати та створити базу даних надавачів, отримувачів медичних послуг, аптечних закладів, що дозволяє підвищити доступність, відкритість і прозорість їхньої діяльності; залучати до фінансування інноваційного розвитку закладів охорони здоров'я суб'єктів ринкового середовища.

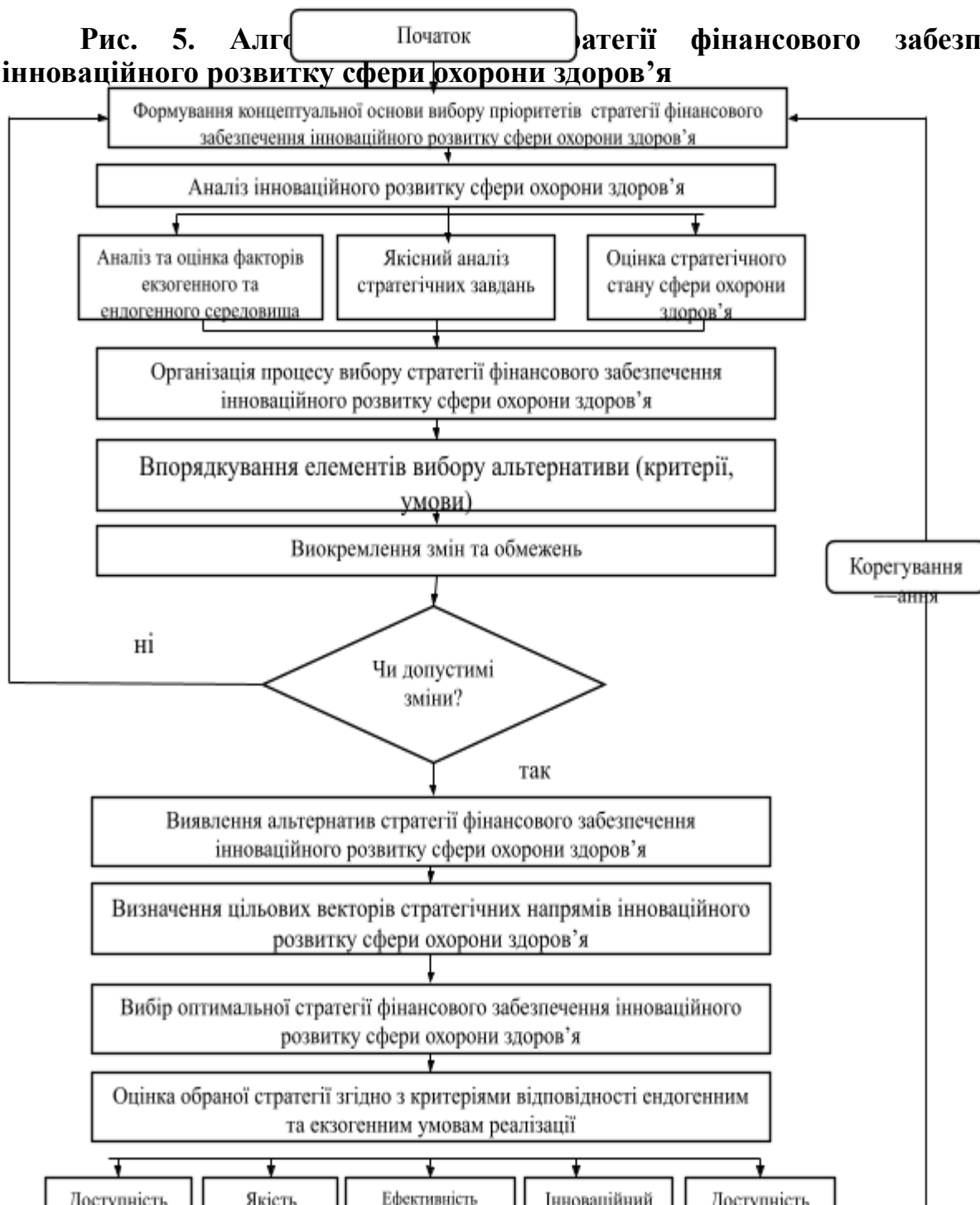
Стратегію фінансового забезпечення розвитку охорони здоров'я на сучасному етапі представлено як спеціально сформовану багатofакторну складову загальнодержавної системи управління сферою охорони здоров'я, що має динамічну мету, багатогалузевий характер й різновекторні функціональні зв'язки як між елементами самої сфери охорони здоров'я, так і різними галузями національної економіки.

Архітектоніка стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку враховує особливості послуг сфери охорони здоров'я як суспільного блага та товару, що породжує протиріччя: 1) комерціалізація та ринкова орієнтація охорони здоров'я обмежує доступ до медичних послуг основній частині населення; рівень попиту на медичні послуги перевищує рівень її фінансування за рахунок бюджетних коштів; 2) надання медичних послуг є об'єктом державного контролю, сертифікації та ліцензування, що обмежує рівень ринкової свободи приватних надавачів медичних послуг; 3) обсяги та структура пропозиції медичних послуг високої якості і підвищеної комфортності не відповідає обсягам і структурі попиту на них. Основним регулятором вирішення протиріч у сфері охорони здоров'я між приватними та комунальними медичними закладами повинні стати органи державної влади в межах виконання нормативно-правової, фінансової, соціально-просвітницької функцій, а також функції контролінгу та за допомогою адміністративних та економічних інструментів (державні гарантії; кошти бюджетів і позабюджетних фондів; цільові програми; інструменти регулювання цін на медичні послуги, регулювання фінансових потоків установ охорони здоров'я державного сектора, акредитації, ліцензування та сертифікації; підготовки та підвищення кваліфікації кадрів; інструменти податкової, інноваційної та амортизаційної політик).

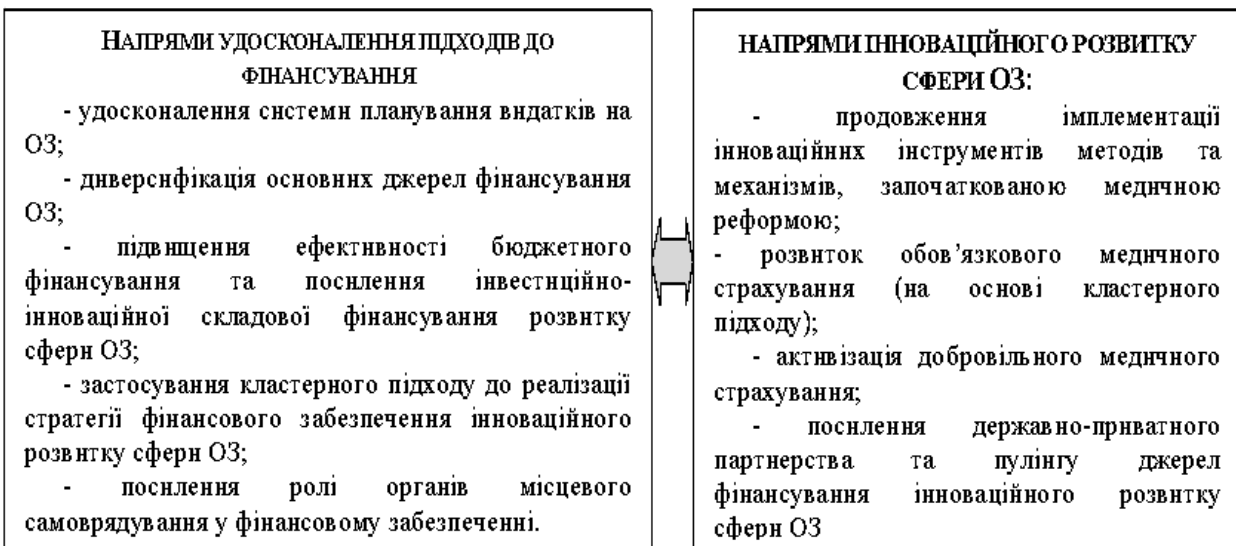
Визначено ключові завдання стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, а саме: 1) сприяння забезпеченню населення необхідними гарантованими видами медичної допомоги; забезпечення оптимізації бюджетних витрат; 2) ефективність використання наявних ресурсів. У дисертації запропоновано етапи формування та розроблено алгоритм вибору стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я (рис. 5), що сприятиме приведенню встановлених темпів і рівнів розвитку зазначеної сфери у відповідність до цілі зміцнення здоров'я всього населення.

Представлені методологічні положення стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я як складової загальнодержавної стратегії розвитку (рис. 6), ґрунтуються на існуючих понятійно-категоріальному апараті та науковому підході до сфери охорони здоров'я як сфери регульованої державою за принципами децентралізації повноважень, поєднання солідарних підходів фінансування охорони здоров'я та ринкових, що покликані забезпечити комплексний підхід до фінансування потреб у сфері охорони здоров'я та диверсифікації ризиків. Положення формування стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я з урахуванням ендегенних та екзогенних факторів визначають напрями удосконалення підходів не тільки до фінансування, а й до інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Використання сформованого методичного базису дозволить оптимізувати джерела фінансування та забезпечити рівний доступ населення до якісних медичних послуг.

Рис. 5. Алгоритм формування стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я

<i>Стратегічна мета</i>	Досягнення оптимального співвідношення рівня забезпечення послугами охорони здоров'я населення і витратами бюджетів, в тому числі за рахунок диверсифікації додатковими джерелами з метою підвищення ефективності бюджетного фінансування охорони здоров'я, мінімізації фінансових ризиків та катастрофічних витрат для населення.
<i>Науковий підхід до формування</i>	<i>теоретичні засади</i> (теорія стратегічного планування, концепція макроекономічного планування, теорія соціально-економічного планування, теорії народонаселення та охорони здоров'я, теорії медицини); <i>моделі та методи</i> (модель стратегічного планування на основі «стратегічної прогалини», модель вибору стратегічних позицій, модель ранжування стратегічних задач, стратегія управління ризиками, метод аналізу і синтезу, метод алгоритмів, економіко-статистичні методи, структурно-функціональний метод побудови управлінських систем, ситуативний підхід в управлінні, метод компаративного аналізу)
<i>Системні характеристики сфери охорони здоров'я</i>	<i>фінансування</i> : солідарні підходи – ринкові підходи; <i>керованість</i> : регульована державою система охорони здоров'я (на основі децентралізації) – система охорони здоров'я з високим рівнем саморегулювання; <i>спрямованість</i> : система, спрямована на забезпечення індивідуального та громадського здоров'я: превентивна – попередження захворюваності, популяризація здорового способу життя, реактивна – розвиток технологій, методів діагностики і лікування

Результат:

Формування методичного базису фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, використання якого дозволить оптимізувати джерела фінансування та забезпечити рівний доступ населення до якісних медичних послуг.

Рис. 6. Методологічні положення формування стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я

Джерело: Запропоновано автором

Аргументовано, що здійснення державними інституціями регулюючого впливу на розвиток сфери охорони здоров'я неможливе без оцінки ефективності функціонування окремих її складових (соціальної, медичної, економічної) у динаміці. Тому в основу об'єктивізації відповідних процесів важливо закласти розуміння ефективності як співвідношення ефекту, отриманого за рахунок певного обсягу фінансування до обсягів фінансування цього ефекту, що актуалізує питання систематизації показників соціального, економічного та медичного ефекту; як співвідношення отриманого результату та затраченого ресурсу (фінансового, матеріального, інтелектуального, управлінського тощо); як динамічного показника, який оцінюється через приріст і темпи зміни якісних та кількісних характеристик (співвідношення зміни рівня здоров'я та зміни рівня витрат); як відповідності результатів (досягнених за рахунок фінансування) поставленим цілям (ступінь задоволення потреби в охороні здоров'я, якість медичних послуг, соціальна безпека); як інтегрального показника, що враховує соціальну та економічну ефективність медичної діяльності.

У розділі 5 **«Реалізація стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я»** обґрунтовано концептуальний підхід до реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я; розроблено організаційно-інституційні засади реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я з використанням кластерного підходу; запропоновано прикладний інструментарій щодо прогнозування результативності стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я.

Обґрунтовано, що стратегічна мета реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я може бути представлена як підвищення соціально-економічної ефективності функціонування та інноваційного розвитку досліджуваної сфери, її ключової ролі у забезпеченні реалізації системи захисту й зміцнення здоров'я всього населення.

На початкових етапах реалізації стратегії в межах кластеру необхідно провести ряд інформаційних заходів, які спрямовані на роз'яснення логіки процесу кластеризації, формату взаємодії учасників з акцентуванням на вигодах для кожної із зацікавлених сторін цієї взаємодії. Представити сферу охорони здоров'я пріоритетною у розрізі, насамперед, перерозподілу бюджетних коштів. Важливо закласти у бюджет додаткові кошти на фінансування саме розвитку сфери охорони здоров'я за визначеними напрямками: на матеріально-технічне забезпечення медичних закладів; розвиток медичного страхування та інформаційно-комунікаційних технологій; посилення державно-приватного партнерства. Щодо інноваційної складової, то Управлінню охорони здоров'я варто систематизувати наукові доробки вітчизняних лікарів з метою розвитку охорони здоров'я в Україні та ідентифікації можливостей їх практичної

реалізації та підвищення результативності фінансування сфери охорони здоров'я на національному, регіональному та місцевому рівнях.

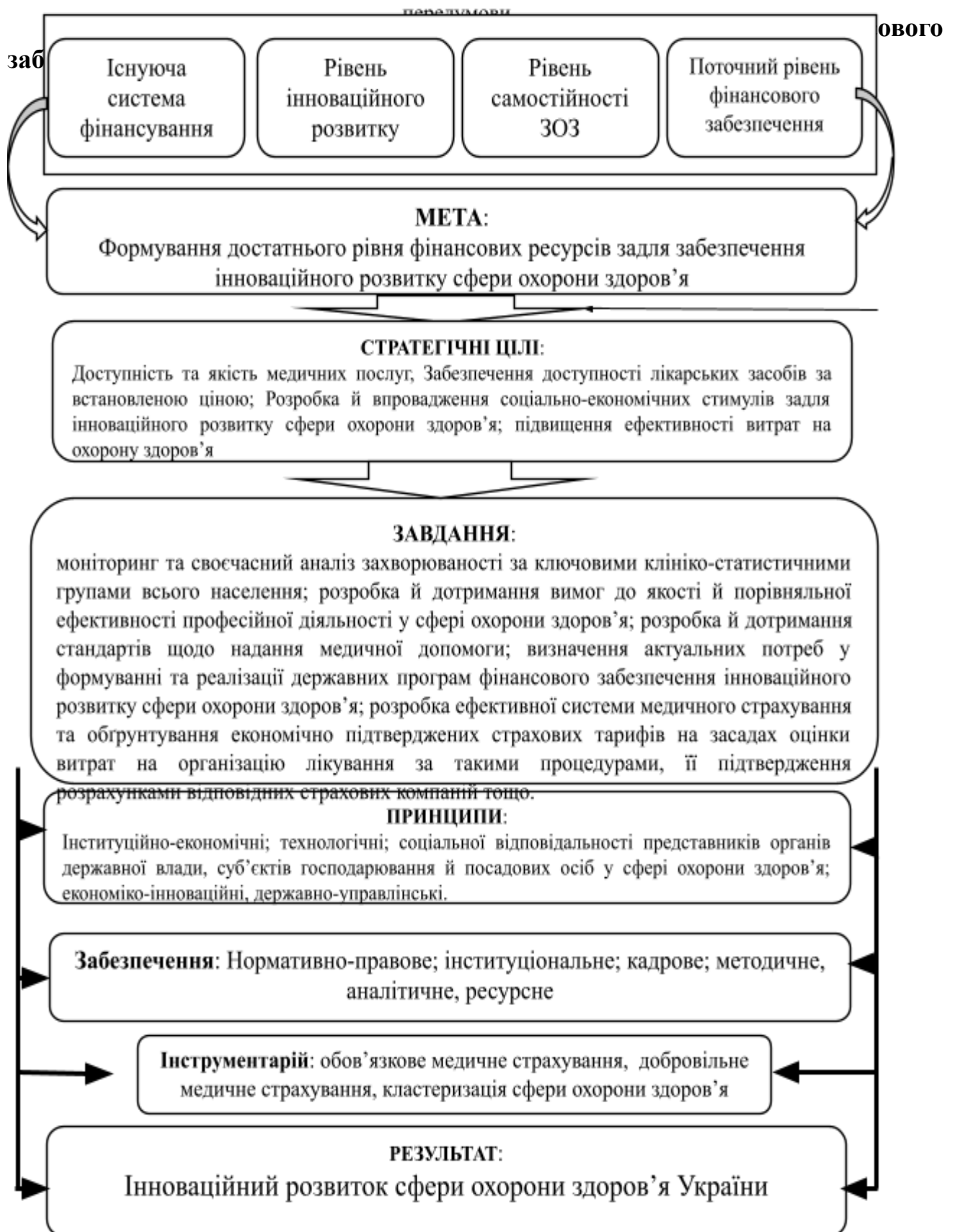
Розроблена стратегія реалізації фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я передбачає такі основні напрями: 1) удосконалення системи фінансового забезпечення медичних закладів; 2) інституційно-організаційна реорганізація структури надання медичних послуг із використанням кластерного підходу; 3) сприяння економічній доступності лікарських засобів для всіх верств населення; 4) впровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій; 5) запровадження обов'язкового медичного страхування. На рис. 7 представлено концептуальний конструкт реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я.

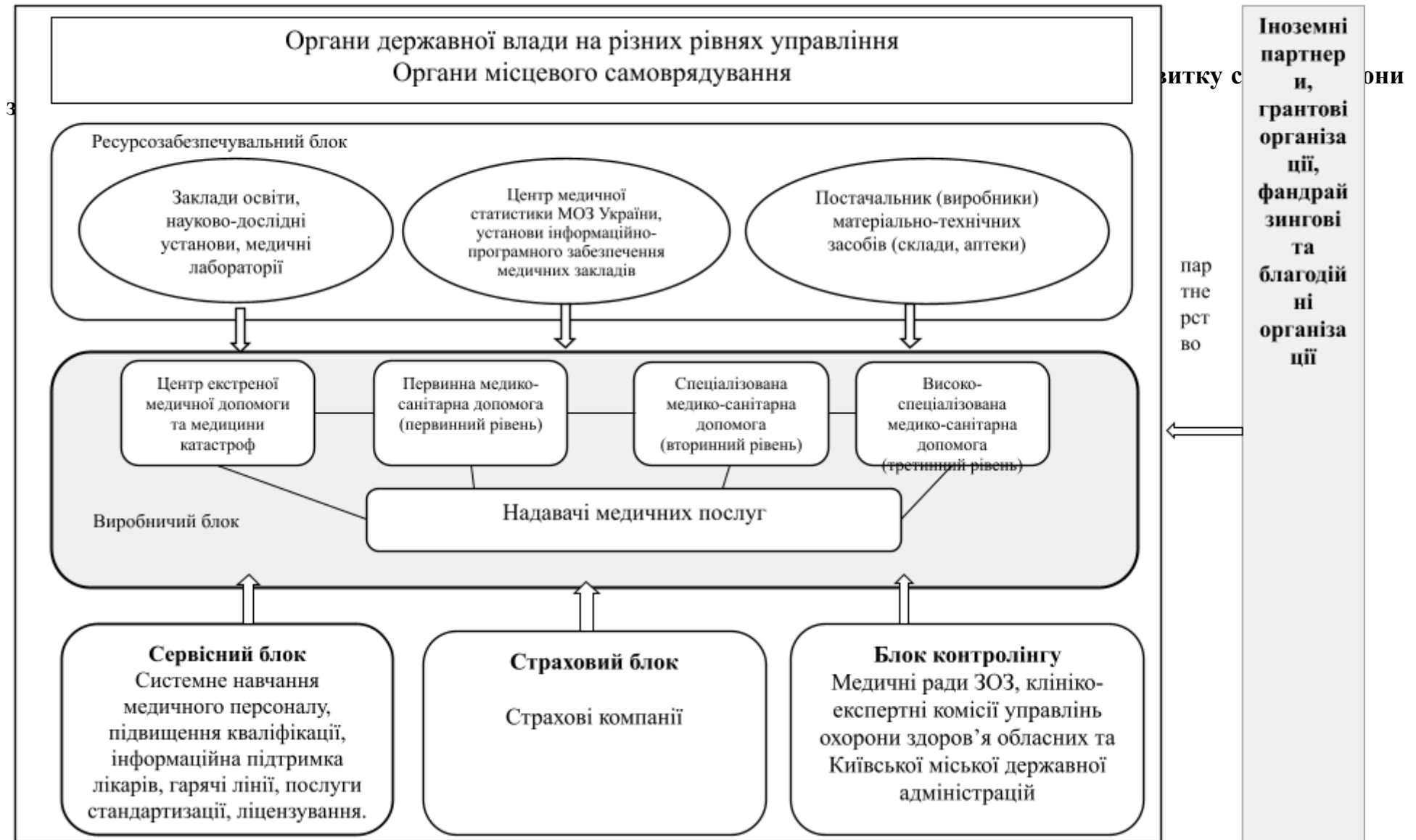
Використання кластерного підходу до реалізації розробленої стратегії на основі організації взаємодії надавачів медичних послуг та інших учасників кластера можуть стати базисом для розвитку досліджуваної сфери у сучасних умовах реформування. Водночас організація динамічної взаємодії органів управління на різних рівнях закладів охорони здоров'я, науково-дослідних інститутів і бізнесу, для забезпечення фінансування інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, потребує координуючого впливу відповідних інституцій. Запропоновано на макрорівні розширення функціональних обов'язків органів державної влади (зокрема НСЗУ) та місцевих – у межах кластеру у напрямі нормативно-правового, фінансового, матеріального, науково-дослідного та інформаційно-аналітичного забезпечення.

Запропонована кластерна модель реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я (рис. 8) передбачає розвиток організаційно-інституційних зв'язків надавачів медичних послуг різних форм власності (як виробничого сегменту кластера) з суб'єктами забезпечуючих сегментів. З цією метою запропоновано умовне об'єднання учасників кластера у п'ять базових блоків: виробничий, сервісний, ресурсозабезпечуючий, страховий та блок контролінгу. Таке розмежування сприятиме конкретизації обов'язків, визначенню відповідальності серед усіх учасників кластеру, забезпечить спеціалізацію та дотримання властивих кожному блоку функцій, що дозволить мінімізувати їх дублювання. Зазначене дасть можливість досягти результативності використання існуючих фінансових ресурсів досліджуваної сфери.

Варіантами взаємодії зі страховими компаніями в межах кластеру є схеми: держава платить за пацієнта платіж в страхову компанію, пацієнт самостійно сплачує страховий платіж, можливе залучення роботодавців та профспілки для працюючої категорії населення.

Основним джерелом додаткових фінансових ресурсів і забезпечення принципу соціальної справедливості у сфері охорони здоров'я, з однієї сторони повинен стати розвиток в Україні обов'язкового медичного страхування, а з іншої – активізація добровільного медичного страхування.

Запровадження обов'язкового медичного страхування містить сукупність переваг:

- диверсифікація джерел формування необхідних фінансових ресурсів, які надходять не до державного бюджету, а безпосередньо на потреби окремих закладів охорони здоров'я;
- охоплення майже всього населення країни і задоволення першочергових його потреб у послугах охорони здоров'я, накопичення коштів застрахованих осіб;
- безпосередня участь роботодавців і працівників на етапі формування фінансових ресурсів для обов'язкового медичного страхування, що сприятиме формуванню нового ставлення роботодавців і працівників до актуальної проблеми охорони здоров'я;
- організація надання медичних послуг охорони здоров'я на трьох рівнях: 1-й рівень – за бюджетні кошти, 2-й рівень – за рахунок обов'язкового медичного страхування; 3-й рівень – на засадах активізації добровільного медичного страхування.

На основі аналізу наукової літератури та пропозицій щодо імплементації концептуальної моделі реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, з позицій доступу до інновацій та представленого методичного підходу на принципах «витрати/вигоди» щодо імітаційного моделювання інституційно-організаційної структури управління розвитком закладів сфери охорони здоров'я, розроблено науково-методичний підхід до прогнозування результативності зазначеної стратегії та виділено сім основних етапів. Перші п'ять етапів спрямовані на збір необхідної інформації (визначення ендогенних та екзогенних параметрів впливу) та ідентифікацію ступеня їх важливості. Цим створюється потенційне підґрунтя для розробки відповідних управлінських рішень щодо результативності стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я на основі використання методичного підходу відповідності компетентностей визначених учасників параметрам впливу. Результатом реалізації запропонованого науково-методичного підходу є ідентифікація відповідності наявної та перспективної організаційно-інституційної структури кластеру завданням управління інноваційним розвитком сфери охорони здоров'я.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення важливої наукової проблеми, пов'язаної з обґрунтуванням теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Результати проведеного дослідження створюють підґрунтя для формулювання наступних висновків:

1. Системне опрацювання вітчизняної та зарубіжної наукової літератури дало змогу визначити, що до сьогодні недостатньо обґрунтованими залишаються

концептуальні підходи до визначення ряду понять досліджуваної проблематики. Для цілей формування стратегії фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я визначено необхідність розглядати поняття «сфера охорони здоров'я» як сукупність соціально-економічних відносин з приводу збереження, зміцнення охорони здоров'я населення на основі оптимального використання фінансових, матеріальних, інтелектуальних ресурсів та управлінських технологій, що покликані узгодити цю багаторівневу структуру та забезпечити якість послуг охорони здоров'я.

Специфічні ознаки фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я пов'язані з особливостями організації фінансів сфери охорони здоров'я, яка є виробником медичних послуг, що відрізняються поєднанням суспільних та індивідуальних благ. Звідси фінансове забезпечення – це сукупність прийомів, механізмів та інструментів, за допомогою яких залучаються кошти з визначених законодавчо джерел для досягнення конкретного результату – збереження, зміцнення, поліпшення, відтворення індивідуального та громадського здоров'я. Зазначене дозволяє представити фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я як специфічну ланку фінансової системи, сукупність фінансових відносин, системний процес, що створює об'єктивне бачення щодо його стратегічних трансформацій.

2. Доведено, що застосування кластерного підходу в організації фінансового забезпечення сприятиме досягненню оптимальної взаємодії всіх учасників сфери охорони здоров'я, побудові взаємовпливаючих зв'язків елементів сфери охорони здоров'я з елементами інших систем (органів влади; інвесторів; вищих навчальних закладів; медичних закладів та науково-дослідних установ і організацій; страхових компаній; виробників лікарських засобів і медичного обладнання), що призведе до налагодження та удосконалення управління зв'язками між різними суб'єктами господарювання. Механізмом формування та інструментом реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я запропоновано використовувати кластерну модель, яка передбачатиме отримання можливості рівного доступу постачальників послуг охорони здоров'я до фінансових ресурсів охорони здоров'я і залучення приватних постачальників для надання гарантованої безпосередньо державою безоплатної допомоги шляхом укладення державних контрактів. Учасників кластера запропоновано умовно об'єднати у п'ять блоків, які виконуватимуть функції за відповідним розподілом. Функції регулювання, контролю та координації надаються органам державної влади на різних рівнях управління, органам місцевого самоврядування. На умовах партнерства запропоновано долучати іноземних партнерів, грантові організації, фандрайзингові та благодійні організації.

3. Систематизовано інституціональні фактори впливу на рівень фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я. Відсутність ефективного механізму фінансування, дефіцит бюджетних коштів обумовлює нераціональний розподіл фінансових ресурсів між первинною та спеціалізованою медичною

допомогою. Також необхідним є дотримання узгодженості функцій місцевих органів влади із пріоритетними напрямками загальнонаціональної політики в сфері охорони здоров'я. Матеріально-технічний стан закладів сфери охорони здоров'я та якісний склад медичних працівників, визначаються рівнем фінансового забезпечення, а рівень економічного розвитку країни визначає розмір витрат населення на послуги охорони здоров'я.

4. У ході дослідження змін структурно-функціонального стану сфери охорони здоров'я виявлено переформатування фінансових відносин між розпорядниками бюджетних коштів, між замовником та надавачами медичних послуг. Показано, що національна система охорони здоров'я в Україні має лінійно-функціональну структуру управління з вертикальним підпорядкуванням, налічує три рівні – національний, регіональний та місцевий. Вона повністю контролюється державою, а управління та координація відбуваються через Міністерство охорони здоров'я України. Державну політику в області державних фінансових гарантій медичної допомоги населенню реалізує Національна служба здоров'я України. Державне регулювання системи охорони здоров'я посиляється на вимоги Конституції України, Основи законодавства про охорону здоров'я та інші законодавчі акти.

5. Здійснено оцінку поточного стану фінансування сфери охорони здоров'я та ідентифіковано тенденції її розвитку. Встановлено, що основна частина бюджетних коштів, у першу чергу, спрямовується на підтримку соціального захисту та соціальне забезпечення, на другому місці перебуває освіта, далі йдуть витрати на економічну діяльність та витрати на охорону здоров'я. Сукупні видатки на охорону здоров'я мають тенденцію до зменшення (з 3,6 % до 3,0 % ВВП). Приватні витрати на охорону здоров'я в Україні у порівнянні з державними, були одними з найвищих серед країн Східної Європи та ЄС. Переважна більшість цих витрат (95 %) забезпечена домогосподарствами і лише 5 % припадали на страхові виплати, міжнародну та донорську допомогу. Недостатню увагу приділено спеціалізований та екстреній медичній допомозі; недостатнім залишається фінансування електронної системи охорони здоров'я; відсутнє повне покриття закладів охорони здоров'я країни медичними інформаційними системами.

6. За результатами оцінки стану реформування сфери охорони здоров'я виділені позитивні тенденції: впровадження принципу «гроші ходять за пацієнтом»; автономність надавачів медичних послуг; вільний вибір надавача медичної послуги; контрактна модель фінансування; впровадження медичних інформаційних систем; реалізація програми «доступні ліки». Водночас виявлено ряд недоліків. Серед них: переважне фінансування першої ланки медичної допомоги; внаслідок складної економічної ситуації в країні не залишається коштів на розвиток персоналу та закладів охорони здоров'я; закладені коригувальні коефіцієнти розрахунку оплати медичної послуги не відповідають реальним витратам за надані послуги.

7. З'ясовано особливості функціонування світових моделей фінансування сфери охорони здоров'я та здійснено їх класифікацію. Встановлено, що детермінантами світових механізмів фінансування сфери охорони здоров'я є конвергенція змісту та закономірностей функціонування із загальним спрямуванням на диверсифікацію джерел фінансування, уніфікацію та інноваційність технологічних процесів, а також упровадження ринкових інструментів, таких як конкуренція, фінансова дисципліна, ринкові ціни і свобода вибору для споживачів. Встановлена неможливість виокремлення найбільш ефективної форми організаційно-економічного механізму, що свідчить про високий рівень впливу національної специфіки на особливості його функціонування.

8. У контексті адаптації в Україні європейського досвіду наголошено на особливому значенні страхової медицини. Медичне страхування розглянуто як дієву форму акумуляції фінансових ресурсів для забезпечення потреб розвитку сфери охорони здоров'я і формування довгострокового ресурсу для національної економіки. Оцінка стану страхового ринку свідчить про уповільнений розвиток медичного страхування, що підтверджується низькою часткою населення, застрахованого за договорами добровільного медичного страхування. Це визначає перспективні межі охоплення медичним страхуванням і відповідні перспективи зниження навантаження на бюджет. Концептуальна модель управління розвитком страхової медицини визначає інституційні, фінансові, інформаційні та інтеграційні умови розвитку страхової медицини, а також соціально-економічний результат від функціонування страхової медицини, що полягає у появі конкурентних послуг медичного страхування, соціальної захищеності середньої та малозабезпеченої верств населення, удосконаленні механізму фінансування розвитку сфери охорони здоров'я. При прийнятті управлінських рішень у сфері страхової медицини необхідно враховувати фактори екзогенного впливу, що визначають перспективи розвитку страхової медицини, зокрема нелінійність та невизначеність зовнішнього середовища, мобільність та хаотичність окремих його елементів.

9. Обґрунтовано, що стратегічний підхід до управління фінансовим забезпеченням розвитку сфери охорони здоров'я передбачає сукупність дій, направлених на досягнення стратегічної мети в умовах обмеженості наявних ресурсів, і має враховувати особливу природу фінансів сфери охорони здоров'я, що полягає у необхідності реалізації солідарного підходу і досягненні соціальної справедливості з одночасним забезпеченням економічної доцільності та ефективності. Сформовано функціональний підхід до управління фінансовим забезпеченням розвитку сфери охорони здоров'я, що визначає загальні функції управління та функціональний вплив на об'єкти управління. Визначено взаємозв'язок фінансової політики та управління фінансами при реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я.

10. Запропоновано алгоритм формування стратегії інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я із зазначенням послідовних етапів, які включають в себе: визначені цілі, завдання, комплексний аналіз фінансового забезпечення досліджуваної сфери, шляхи вирішення проблемних ситуацій, ідентифікацію потреби у ресурсах, а також параметри оцінки та вибору оптимальної стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Вищезазначене сприятиме поступовому приведенню встановлених темпів і рівнів фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я у відповідність до цілей щодо зміцнення здоров'я всього населення.

11. Наголошено, що методичний підхід до визначення ефективності фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я передбачає співвідношення корисного ефекту до витрат на його одержання; зіставлення результатів діяльності з витраченими ресурсами; відповідність результатів поставленим цілям. Багатоканальність джерел фінансування розвитку сфери охорони здоров'я обумовлює необхідність визначення ефективності фінансового забезпечення як інтегрального показника в трьох площинах – медична ефективність, соціальна ефективність, економічна ефективність. Запропоновано перелік основних інтегральних показників оцінки ефективності фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я.

12. Сформовано концептуальний базис реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Методологічні положення реалізації такої стратегії передбачають системне поєднання відповідних методичних та інституційно-організаційних засобів щодо розвитку кластерних відносин; комплексного використання планування й прогнозування, де прогнозування є інформаційною базою для прийняття дієвих регуляторних рішень; проведення планування діяльності різних організацій сфери охорони здоров'я в межах кластеру на засадах використання сучасних методів економічного аналізу (імітаційне, матричне моделювання, регресійно-кореляційний аналіз) відповідно до визначених органами влади напрямів.

13. Визначено п'ять основних векторів проведення змін у сфері охорони здоров'я в контексті реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку: удосконалення системи фінансового забезпечення медичних закладів; інституційно-організаційна реорганізація структури надання медичних послуг із використанням кластерного підходу; посилення державно-приватного партнерства та пулінгу джерел фінансування інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я; розвиток інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій в сфері надання медичних послуг; розвиток медичного страхування.

14. Запропоновано інструментарій прогнозування ефективності реалізації фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я, ґрунтуючись на науково-методичному підході до прийняття управлінських рішень на засадах імітаційного моделювання доступу до інновацій з урахуванням специфічних особливостей інноваційного розвитку закладів сфери охорони здоров'я. Такий

підхід призначений, в першу чергу, для надання актуальної та чіткої інформації щодо співробітництва і партнерства з метою підтримки відповідних інноваційних проєктів закладів охорони здоров'я в частині рішень, необхідних для реалізації проєкту. За цих умов з'являється можливість оцінити: рівень організації контролю за визначеними факторами впливу, насамперед, виходячи з існуючих практичних навичок; оптимізувати організаційну структуру системи управління закладами сфери охорони здоров'я в межах кластеру на основі відкритого доступу до інновацій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Монографії:

1. Філіпова Н. В. Фінансування розвитку сфери охорони здоров'я в Україні: теорія, методологія та практика: *монографія*. Мена: Домінант, 2021. 320 с. (17,2 др.арк.)

2. Філіпова Н. В. Демченко О. П., Хардіков В. В., Удосконалення існуючих та запровадження ефективних процедур участі громадськості у виробленні публічної політики та прийнятті управлінських рішень органами місцевого самоврядування. *Менеджмент та публічне управління в умовах інформаційного суспільства: колективна монографія* / за заг. ред. Н.В. Філіпової. Мена : ТОВ «Домінант». 2020. С. 107–125. (0,9 друк.тарк.) Особистий внесок авторки – запропоновано напрями удосконалення при виробленні управлінських рішень щодо фінансування соціальної сфери (0,3 друк. арк.)

3. Філіпова Н. В. Децентралізація влади в Україні. *Публічне управління та сучасний менеджмент в інформаційному суспільстві: колективна монографія* / за заг. ред. О. В. Михайловської. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. С. 126–130 (0,3 друк.арк.)

4. Філіпова Н. В., Михайловська О. В. Децентралізація публічної влади в Україні. *Інтеграція економічних, організаційних, технічних та інформаційних процесів у публічному управлінні та менеджменті організацій : колективна монографія* / під загальною редакцією Г.В. Старченко, Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК Орхідея, 2016. С. 68-78. Особистий внесок авторки – досліджено сутність децентралізації та визначено її основні переваги при фінансуванні пріоритетних напрямів. (0,35 друк. арк.).

5. Філіпова Н. В. Особливості управління ризиками в проєктах державно-приватного партнерства. *Стратегічні пріоритети розвитку промислового сектору економіки : колективна монографія* / під заг. ред. І.А. Косач. Ніжин : ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея», 2015. С. 136–143. (0,41 друк. арк.)

6. Філіпова Н. В. Аналіз досвіду використання державно-приватного партнерства в розвинених країнах. *Інноваційно-інвестиційні напрями формування ефективної системи управління економікою за євро інтеграційних процесів : колективна монографія* / під заг. ред. І.В. Калінько. К. : Кондор, 2014. С. 155–175. (0,5 друк арк.)

**Статті у наукових фахових виданнях України та виданнях,
внесених до наукометричних баз даних Scopus і Web of Science**

7. Філіпова Н., Котеленець А., Дацій Н., Петрик О., Капленко Г. Концептуалізація моделі інноваційного розвитку економіки України в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 5(40). URL : <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/issue/view/53> [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Web of Science* ; *Ulrich's Periodicals Directory*; *ResearchBib*; *Index Copernicus*; *EBSCO*] Власний внесок – визначено особливості та пріоритетні завдання реалізації моделі управління інноваційним розвитком економіки України – 0,25 др.арк.

8. Філіпова Н. В., Орлова Н. С., Ладонько Л. С., Мітал О. Г. Репутація соціально відповідальних корпорацій на світовому фінансовому ринку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020 № 4 (35). С. 144–151. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Web of Science* ; *EBSCO*; *Ulrich's Periodicals Directory*; *Index Copernicus*; *CiteFactor Academic Scientific Journals*; *Universal Impact Factor* та інші.]. 0,72 друк арк. Власний внесок – досліджено міжнародний та європейський досвід впровадження інструментів корпоративної соціальної відповідальності. (0,35 друк. арк)

9. Filipova N., Goncharenko I., Marchenko O., Klymenko I., Botysiuk. Financing Ukrainian health care system under COVID-19 pandemic. *AD ALTA: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH*. 2021. № 11/02/XXI. P.76-82. URL: magnanimitas.cz/ADALTA/110222/PDF/110222.pdf [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Web of Science* ; *Erih Plus*; *CrossRef*; *Index Copernicus*; *EBSCO*] Власний внесок – розраховано структуру витрат фонду фінансування протидії COVID-19, проведено кореляційний аналіз зв'язку відносних показників фінансування, захворюваності та смертності в регіонах – 0,5 др.арк.

**Статті у наукових фахових виданнях України та виданнях,
внесених до наукометричних баз даних:**

10. Філіпова Н. В. Перспективи імплементації страхової медицини в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2021, № 3. С. 119–123. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*; *Google Scholar*]. (0,52 друк.арк.)

11. Філіпова Н.В. Ефективність фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я: методичні засади *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. №2. С. 218–225. [фахове видання] (0,62 друк арк.)

12. Філіпова Н.В. Джерела фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я в Україні. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2021. № 1. С. 95–100. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*; *Google Scholar*]. (0,52 друк.арк)

13. Філіпова Н. В. Теоретико-методологічні підходи до дослідження дефініції «фінансове забезпечення» в охороні здоров'я. *Український журнал*

прикладної економіки. 2021. Том 6. № 1. С. 245–251. [фахове видання]. (0,67 др.арк)

14. Філіпова Н. В. Управління фінансовим забезпеченням розвитку охорони здоров'я. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2021, № 1, С. 302–307. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus; Google Scholar*]. (0,57 друк арк)

15. Філіпова Н. В. Аналіз системи фінансування охорони здоров'я в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал. Серія: «Економічні науки»*. 2021. №1 , С.151–158. [фахове видання] (0,43 друк арк.)

16. Філіпова Н. В. Особливості функціонування світових моделей охорони здоров'я. *Науковий вісник Полісся* № 2 (21), 2020. С. 136–144 [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, УРАН, , Index Copernicus та ін.*]. (0,75 друк.арк.)

17. Філіпова Н. В. Досвід Європейських країн у фінансуванні охорони здоров'я. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2020, № 6. С. 315–320. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus; Google Scholar*]. (0,47 друк арк.)

18. Філіпова Н. В. Аналіз сучасного стану системи охорони здоров'я в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2020, № 4, Том 2. С. 33–37. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus; Google Scholar*]. (0,4 друк.арк.)

19. Філіпова Н. В. Фінансування охорони здоров'я: досвід європейських країн. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2019. № 4, Том 2. С. 324–327. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus; Google Scholar*]. (0,5 друк.арк)

20. Філіпова Н. В., Старченко Г. В. Державно-приватне партнерство як фінансовий механізм забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 33. С. 125–132. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/33-2019>. (0,6 друк. арк.). [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*]. Особистий внесок автора – Виділено основні принципи, на які спирається державно-приватне партнерство в інноваційній сфері, проведено порівняльну характеристику форм ДПП, досліджено механізми співпраці державних структур та приватного сектору. (0,35 друк. арк.).

21. Філіпова Н. В. Аналітичний огляд джерел фінансування системи охорони здоров'я в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2019. № 6. Т. 2. С. 286–291. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus; Google Scholar*]. (0,4 друк арк.)

22. Філіпова Н. В., Демченко О. П., Ідентифікації фінансового стану на основі балансових моделей. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. Серія : *Економіка*. 2019. № 11 (75). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/ru/archive/75/>

[міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*; *Google Scholar*; *Research Bible*]. 0,5 друк арк. Власний внесок – проаналізовано типи фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання. (0,2 друк. арк.)

23. Філіпова Н. В. Regulating innovation in health care. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. Науковий журнал*. Херсон. 2018. № 31 (20). Т. 2. С. 92–96. [фахове видання]. (0,4 друк. арк.)

24. Філіпова Н. В., Сич Д. Є. Актуальність децентралізації влади в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 6 (17). С. 92–94. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/18.pdf [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*; *Google Scholar*]. Особистий внесок автора – визначено важливість та переваги децентралізації влади для України. (0,2 друк. арк.)

25. Філіпова Н. В., Решітко Н. І. Актуальні проблеми кадрової політики в державному управлінні. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»*. 2018. Випуск 4(8). URL : http://am.eor.in.ua/images/adapt/Vol.4ekon8/18ekon4_8filipova.pdf [електронне наукове фахове видання]. Особистий внесок автора – виокремлено роль та використання кадрового потенціалу при вирішенні стратегічних завдань. (0,32 друк. арк.)

26. Філіпова Н. В., Михайловська О. В., Ладонько Л. С., Ткаленко Н. В. Аналіз теоретичних підходів до визначення сутності складових дефініцій публічного управління та адміністрування. *Університетські наукові записки: науковий часопис*. 2016. № 2 (58). С. 241–253. [фахове видання]. Особистий внесок автора – Визначені основні спільні риси та розбіжності між категоріями публічне управління та адміністрування – 0,2 друк. арк.

27. Філіпова Н. В. Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства в Україні. *Чернігівський науковий часопис. Серія 1, Економіка і управління*, 2015. № 1(6). С. 26–33. [фахове видання]. (0,31 друк. арк.)

28. Філіпова Н., Ладонько Л., Прокопенко К. Дослідження досвіду зарубіжних країн щодо активізації інноваційної діяльності у світлі євро інтеграційних процесів України. *Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка: збірник наукових праць*. 2014. № 1 (21). С. 58–63. [фахове видання]. Особистий внесок автора - обґрунтовано доцільність використання окремих інструментів в умовах української економіки для стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання – (0,21 друк. арк.)

29. Філіпова Н. В. Регулювання державно-приватного партнерства в Україні. *Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка: збірник наукових праць*. 2014. № 4. С. 57–61. [фахове видання]. (0,53 друк. арк.)

Статті у виданнях зарубіжних країн:

30. Filippova N., Ladonko L., Mikhaylovska O., Tkalenko N. State management of innovative activity in Ukraine. *Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach*. Research ad Publisher Center «Colloquium», San Francisco, California: B&M Publishing, 2015. Pp. 56–62. [міжнародні наукометричні бази: *Ulrich's Periodicals Directory*, *РИНЦ*]. *Особистий внесок автора – окреслено напрями інноваційних реформ та аналіз нормативно-правового забезпечення. (0,2 друк арк.)*

31. Філіпова Н. В., Жовток В. А. Актуальні проблеми та перспективи розвитку електронного урядування а Україні. *Міждисциплінарний науковий журнал «ЛЮГОΣ»*. *Мистецтво наукової думки*. 2020. № 9 (січень) URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/issue/view/83/9.2020-01-10> [міжнародні наукометричні бази: CrossRef, Google Scholar, ORCID, Publons] *Особистий внесок автора - проведено порівняльний аналіз із країнами-лідерами у сфері електронного урядування – 0,25 друк.арк.*

32. Filipova N., Mykhailovska O. Origin and theoretical basis of New Public Management. *Current trends of Public Management: collective monograph* / [collection of scientific papers (educational-scientific series: «Public management and administration»; issue 7); edited by Shkarlet Sergiy, Doctor of Economic Science, Professor, Rector of Chernihiv National University of Technology]. Published by Academic Society of Michal Baludansky, Kosice, Slovakia, 2017. Pp. 28–36. *Особистий внесок авторки – проаналізовано основні принципи державного управління та відмінності «new public management». (0,2 друк. арк.).*

Опубліковані праці апробаційного характеру:

33. Філіпова Н. В. Характерні особливості медичного обслуговування *Наукові та освітні трансформації в сучасному світі: збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 15 липня 2021 року)*. Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій, м. Чернігів. Суми: ТОВ НВП «Росток А.В.Т.». 2021. С. 155–157. *(0,1 друк. акр.)*

34. Філіпова Н. В., Драгунов Д. М. Концептуальні засади фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я. *Інноваційні технології бізнесу, природокористування і туризму* [Електронне видання] : збірник тез І Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 9 квітня 2020 р.) / Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : ЧНТУ, 2020. С. 27–28. *Особистий внесок автора - Проаналізовано фінансування охорони здоров'я відповідно до реформи. (0,05 друк арк.)*

35. Філіпова Н.В. Сфера охорони здоров'я та інновації. *Європейський вимір публічного управління: матеріали IV регіональної наукової конференції; 18.12.2020 р., м. Чернігів* / за заг. ред. Руденко О. М., Михайловської О. В. Чернігів : ЧНТУ, 2020. – 173 с. Електронне видання. (навчально-наукова серія: «Публічне управління та адміністрування»; випуск 15. URL : https://public.stu.cn.ua/?page_id=1477 *(0,1 друк. акр.)*

36. Філіпова Н.В. Впровадження електронного здоров'я в Україні. *Європейський вимір публічного управління*: матеріали III регіональної наукової конференції; 20.12.2019 р., м. Чернігів / за заг. ред. Руденко О. М., Михайловської О. В. Чернігів. ЧНТУ, 2019. URL: https://pumo.stu.cn.ua/wpcontent/uploads/tezy_2019.pdf (0,06 друк.арк.)

37. Філіпова Н.В Моніторинг якості публічних послуг. *Наука и образование без границ – 2019*: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (07–15.12.2019 Przemysl , Польща) (0,06 друк.арк.)

38. Філіпова Н. В., Беркутова К. М. Мельник І. С. Сутність та характерні риси механізму. *Юність науки – 2019: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Чернігів, 17–18 квітня 2019 р.). Чернігів. ЧНТУ, 2019. Ч. 1: 258 С. 202–203 *Особистий внесок автора – визначено сутність та характерні риси механізму.* (0,1 друк арк.)

39. Філіпова Н. В. Старченко Г. В. Сучасна парадигма публічного управління: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 17–18 жовтня 2019 р.) / за наук. ред. к.е.н., доцента Стасишина А. В. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 71–74. (0,19 ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора – розглянуто особливості проектів інноваційного розвитку в публічній сфері.* (0,09 друк. арк.)

40. Філіпова Н. В. Роль охорони здоров'я в економічному розвитку країни. *Європейський вимір публічного управління*: матеріали II регіональної наукової конференції; 21.12.2018 р., м. Чернігів / за заг. ред. Руденко О. М., Михайловської О. В. Чернігів : ЧНТУ, 2018. – 150 с. *Електронне видання. (навчально-наукова серія: «Публічне управління та адміністрування»; випуск 13).* URL: https://pumo.stu.cn.ua/wpcontent/uploads/tezy_2018.pdf (0,07 друк.арк.)

41. Філіпова Н. В., Мироненко М. Ю., Демченко О. П., Сучасна система нормативно-правового регулювання ресурсної бази комерційного банку. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України*: збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 771 с. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/14_06_2018_1.pdf *Особистий внесок автора - визначено склад, призначення компонентів фінансової звітності.* (0,2 друк.арк.)

42. Філіпова Н. В., Демченко О. П. Аналітичне забезпечення фінансової діяльності підприємства. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю* : збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Вінниця, 29 березня 2017р.). відп. ред. Н.Л. Замкова. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 9–12 (0,13 друк. арк.) *Особистий внесок автора – визначено основні напрямки удосконалення аналітичного забезпечення фінансової діяльності підприємства.* (0,05 друк. арк.)

43. Філіпова Н. В., Сидоренко А. В. Сучасний стан та проблеми розвитку інноваційної активності промислових підприємств України. *Юність науки – 2017: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* :

збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26–27 квітня 2017р.). Чернігів. ЧНТУ, 2017. С. 228–230. *Особистий внесок автора – проаналізовано джерела фінансування інноваційної діяльності. (0,12 друк арк.)*

44 Філіпова Н. В., Ховайло І. П. Особливості ринку праці Чернігівської області. *Юність науки – 2017: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 11–12 квітня 2017р.). Чернігів. Черніг. нац. технол. ун-т, 2018. С. 247–250. *Особистий внесок автора – проаналізовано динаміку ринку праці. (0,12 друк. арк.)*

45. Філіпова Н. В., Ніколаєнко Ю. О. Бар'єри на шляху розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Юність науки – 2017: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26–27 квітня 2017р.) : Чернігів. ЧНТУ, 2017. С. 224–225. *Особистий внесок авторки – проаналізовано інноваційну активність та джерела фінансування інноваційної діяльності. (0,07 друк.арк.)*

46. Філіпова Н. В., Михайловська О. В.,. Владно-громадська взаємодія в умовах реформування. *Особистість, суспільство, політика* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Люблін, 23–24 грудня 2016 р.). Люблін : WSEI, 2016. Ч. 1. С. 75–77. *Особистий внесок авторки – досліджено досвід впровадження децентралізації влади деяких країн. (0,09 ум. друк. арк.)*

47. Філіпова Н. В. Ковальчук Ю. В. Аналіз інноваційного розвитку України 2015 – 2016 років. *Юність науки – 2017: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26–27 квітня 2017р.) : Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. С. 219–220. *Особистий внесок авторки – проаналізовано основні складові Глобального інноваційного індексу. (0,1 др.арк.)*

48. Філіпова Н. В. Ткаленко Н. В. Реформи децентралізації влади. *Особистість, суспільство, політика*: Матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. / За ред. С.Терепищого, Ю. Будник, В. Грасимовича, О. Познія. Ч. 1. Люблін: WSEI, 2015. С. 93–95. *Особистий внесок авторки – проаналізовано кроки,необхідні для реформи децентралізації влади. (0,05 друк.арк.)*

49. Філіпова Н. В., Михайловська О. В.,. Євроінтеграційні процеси в Україні. *Економіка сталого розвитку: теоретичні підходи та практичні рекомендації*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Кошице, 13–16 вересня 2015 р.). Київ : Центр навчальної літератури, 2015. С. 125–126. *Особистий внесок авторки – досліджено систему державно управління під впливом євроінтеграційних процесів. (0,05 друк. арк.)*

50. Філіпова Н. В., Михайловська О. В., Сутність державного управління. *Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2015* : materiały XI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (Перемишль, 07-15 червня 2015 р.). Przemyśl :

Nauka i studia, 2015. С. 79–80. *Особистий внесок авторки – визначено підходи до категорії поняття державного управління. (0,07 друк. арк.)*

51. Філіпова Н. В., Топал А. С. Роль інноваційної діяльності у становленні малого бізнесу. *Стратегічні пріоритети розвитку промислового сектору* : матеріали кругл. столу, (м. Чернігів, 2015 р.). Чернігів. ЧНТУ, 2015. С. 11–12. *Особистий внесок авторки – окреслено роль інновацій в розвитку підприємництва. (0,05 друк.арк.)*

52. Філіпова Н. В. Принципи публічного управління як основа ефективного функціонування апарату державного управління. *Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні* : II Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., (м. Полтава 22–23 квіт. 2015 р.). Полтава, 2015. С. 121–122. *(0,08 друк.арк.)*

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

53. Філіпова Н. В., Ладонько Л. С., Кунденко А. В., Михайловська О. В. Роль та функції місцевого самоврядування в системі публічної влади України. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 4(55). С. 157–162. [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar]. *Особистий внесок авторки – визначені основні спільні риси та розбіжності між категоріями, що досліджувалися. (0,21 друк. арк.)*

54. Філіпова Н. В., Войченко Д. О. Формування громадянського суспільства в Україні. *Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2018. № 1. [8 с]. URL : http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/38.pdf [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar]. *Особистий внесок авторки – запропоновано впровадження системи формування громадянського суспільства. (0,8 друк.арк.)*

55. Філіпова Н. В., Косач І. А., Ховайло І. П., Ринок праці Чернігівської області. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 3 (14). С. 316–322. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/14_2018/56.pdf [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus; Google Scholar]. *Особистий внесок автора - проведено аналіз зайнятості населення за видами економічної діяльності та визначено основні завдання для розвитку ринку праці – 0,2 друк. арк.*

56. Філіпова Н. В., Лілікович П. В., Муринець О. О. Перспективи розвитку міжнародного франчайзингу в Україні. *Публічне управління соціально-економічними системами в умовах транзитивних змін: колективна монографія* / за заг ред. Сугоняко Д. О. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея», 2017. С. 49–57 *Особистий внесок авторки – визначено роль франчайзингу в Україні, проблеми його розвитку. (0,3 друк. арк.)*

АНОТАЦІЯ

Філіпова Н. В. Стратегія фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Університет державної фіскальної служби України Міністерства фінансів України. – Ірпінь, 2021.

Дослідження спрямоване на обґрунтування теоретико методологічних і прикладних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я. Удосконалено класифікацію сутності медичних послуг за економічним змістом на основі представлення основних їх видів: джерела фінансування, способу виробництва, методу розподілу, а також місця в системі суспільних благ. Фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я запропоновано розглядати як сукупність прийомів, механізмів та інструментів, за допомогою яких залучаються кошти з визначених законодавчо джерел для досягнення конкретного результату – збереження, зміцнення, поліпшення, відтворення індивідуального та громадського здоров'я. Проведено оцінку тенденцій фінансування сфери охорони здоров'я в Україні.

Встановлено, що рівень фінансування сфери охорони здоров'я характеризується низькими показниками та обумовлений можливостями бюджету, що підтверджує необхідність в розробці нових підходів до фінансування сфери охорони здоров'я. Визначено особливості функціонування світових моделей фінансування сфери охорони здоров'я. Встановлено, що нема єдиного ефективного фінансового механізму, оскільки кожна країна має свої специфічні особливості та використовує частіше змішану модель фінансування.

Обґрунтовано доцільність та необхідність активізації в Україні обов'язкового медичного страхування, що сприятиме забезпеченню доступності медичної допомоги, відповідно зміцненню здоров'я та подовження тривалості життя населення України, створить передумови для розвитку конкуренції в системі охорони здоров'я, збільшить інвестиційну привабливість вітчизняної системи охорони здоров'я та підвищить якісний рівень медичного обслуговування.

В дисертаційній роботі запропоновані методологічні положення формування стратегії фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я, які передбачають системне поєднання методичних, наукових та інституційно-організаційних підходів щодо розвитку кластерних відносин; комплексний підхід до використання планування і прогнозування, за якого прогнозування використовується як інформаційна база для прийняття управлінських та регуляторних рішень, що передбачають проведення планування діяльності організацій сфери охорони здоров'я на засадах використання сучасних методів економічного аналізу в межах реформування досліджуваної сфери відповідно до визначених органами влади напрямів.

Розроблено методологічний підхід до стратегічного управління фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я, який ґрунтується на засадах імітаційного моделювання та передбачає функціонування двох систем управління – державної та саморегульованої. Запропоновано алгоритм формування та вибору стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України. Обґрунтовано доцільність впровадження кластерної моделі як інструменту реалізації стратегії фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я із використанням довгострокових договірних відносин безпосередньо між замовником, надавачами медичних послуг та іншими учасниками кластеру.

Ключові слова: охорона здоров'я, фінансове забезпечення, інноваційний розвиток, стратегія, фінансові ресурси, стратегічне управління, механізм, кластерна модель.

АННОТАЦИЯ

Филиппова Н. В. Стратегия финансового обеспечения инновационного развития здравоохранения. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Университет государственной фискальной службы Украины Министерства финансов Украины. – Ирпень, 2021.

Исследование направлено на обоснование теоретико-методологических и практических рекомендаций по формированию и реализации стратегии финансового обеспечения инновационного развития сферы здравоохранения. Усовершенствована классификация и содержательное наполнение медицинских услуг в соответствии с экономическим содержанием на основании представления их основных видов: источники финансирования, способ производства, методы распределения и место в системе общественных благ.

Финансовое обеспечение сферы здравоохранения предлагается рассматривать как совокупность организационно-экономических отношений, возникающих на этапах формирования, распределения и эффективного использования средств по соответствующим уровням предоставления медицинских услуг. Установлено, что уровень финансирования сферы здравоохранения характеризуется низкими показателями, что обусловлено возможностями бюджета и подтверждает необходимость разработки новых подходов к финансированию сферы здравоохранения. Определены особенности функционирования мировых моделей финансирования сферы здравоохранения. Установлено, что нет единого эффективного финансового механизма, поскольку у каждой страны есть свои специфические особенности и используется чаще смешанная модель финансирования. Обоснована целесообразность и необходимость активизации в Украине обязательного медицинского страхования.

Разработан методологический подход к стратегическому управлению финансовым обеспечением инновационного развития сферы здравоохранения, основанный на принципах имитационного моделирования и предусматривающий функционирование двух систем управления – государственной и саморегулируемой. Предложен алгоритм формирования и выбора стратегии финансового обеспечения инновационного развития сферы здравоохранения Украины. Обоснована целесообразность внедрения кластерной модели как инструмента реализации стратегии финансового обеспечения инновационного развития сферы здравоохранения с использованием долгосрочных договорных отношений между заказчиком, поставщиками медицинских услуг и остальными участниками кластера.

Ключевые слова: здравоохранение, финансовое обеспечение, инновационное развитие, стратегия, финансовые ресурсы, стратегическое управление, механизм, кластерная модель.

ABSTRACT

Filipova N. V. The Strategy of Financial Support of Innovative Development in the field of Health Care. – Manuscript

This dissertation was researched as part of a candidate for PhD in economic science, specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit-National University of the State Fiscal Service of Ukraine. – Irpin, 2021

This research aims at forming the basis for theoretical and methodological as well as practical guidelines for devising and implementing the strategy of financial support of innovative development in the field of health care. The classification and content filling for medical service are improved in terms of economic maintenance and basis of its main types: method of production, method of allocation, source of funding, belonging to the social assets.

Financial support of health care is suggested to be considered as the consolidation of organizational and economic relationship which appears at the stage of formation, division and efficient usage of assets on the relevant levels of medical service provision.

Methodological approach for strategic financial support and management of innovative development of health care is devised, which follows the plain meaning of scenario-specific model and suggests two functional systems of management: governmental and automated. Pattern-generation algorithm and strategy selection of financial support of innovative development in the field of health care of Ukraine are suggested. As well as the implementation of cluster model as an actualization tool for financial support strategy of innovative development of health care is validated by means of long-term contractual arrangements between applicant and supplier of medical services.

Key words: health care, financial support, innovative development, strategy, financial resources, strategic management, mechanism, cluster model

Підписано до друку «___» _____ 2021 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Друкованих аркушів 1,9. Тираж 100 прим.
Замов. № _____

Видруковано в Університеті державної фіскальної служби України.
08205, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Університетська, 31